

**Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchilarda rang uyg'unligini
tushunish va ifodalash ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik asoslari**

G'aybullayeva Mehribon G'olibovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo’nalishi

1-kurs “D” guruh talabasi

ANOTATSIYA: Maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchilarda rang uyg'unligini tushunish va badiiy ifodalash ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik asoslari o'rganilgan. Rang uyg'unligi tasviriy san'atda ijodiy ifodaning asosiy vositasi sifatida ko'riladi. Maqolada Shovdirov S. A. va boshqa olimlarning ilmiy ishlari asosida o'quvchilarning ranglarni idrok etish, ularni uyg'unlashtirish va ijodiy loyihalarda qo'llash ko'nikmalari tahlil qilingan. Shu bilan birga, darslarda innovatsion usullar va interfaol pedagogik yondashuvlar orqali rang uyg'unligini rivojlantirishning samarali yo'llari bayon qilingan.

KALIT SO'ZLAR: Rang uyg'unligi, tasviriy san'at, badiiy tafakkur, ijodiy faoliyat, pedagogik metodika, estetik tarbiya, rang ohangi, maktab o'quvchilari.

Rang uyg'unligini tushunish va badiiy ifodalash ko'nikmalarini shakllantirish umumiy o'rta ta'lim maktablarida tasviriy san'at ta'limining muhim vazifalaridan biridir. Rang uyg'unligi nafaqat rasmning estetik qiyofasini belgilaydi, balki o'quvchining badiiy tafakkuri, hissiy tajribasi va ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi.

Shovdirov S. A. (2017–2025) tadqiqotlarida ta'kidlanganidek, rang uyg'unligini to'g'ri idrok etish va amaliy ishlarda qo'llash o'quvchining estetik didi va badiiy tafakkurini shakllantiradi. Shu bois, o'qituvchi darslarni nafaqat texnik mashg'ulot sifatida, balki rang uyg'unligini tahlil qilish va ijodiy qaror qabul qilish jarayoni sifatida tashkil etishi lozim.

Rang uyg'unligini shakllantirish jarayoni o'quvchida rang ohangini, iliq-sovuq ranglar uyg'unligini, kontrast va tonal uyg'unlikni anglashni o'z ichiga oladi. Bunday ko'nikmalar esa tasviriy san'at darslarini samarali, estetik va ijodiy jihatdan boyitadi.

Rang uyg'unligini tushunish va badiiy ifodalash ko'nikmalarini shakllantirish o'quvchilarning tasviriy san'atdagi ijodiy faoliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Rang uyg'unligi nafaqat rasmning estetik qiyofasini belgilaydi, balki o'quvchining hissiy va badiiy tafakkurini boyitadi. O'quvchi dars davomida ranglarning iliq va sovuq ohanglarini, kontrast va tonal uyg'unlikni idrok etishni

o'rganadi. Bu esa uning estetik didini rivojlantirish, ranglarni bir-biriga muvofiq qo'llash va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi.

Shovdirov S. A. (2017, 2023, 2025) tadqiqotlarida ta'kidlaganidek, rang uyg'unligini amaliy mashg'ulotlarda qo'llash o'quvchining badiiy tafakkurini rivojlantirishga, san'atga bo'lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi. Rang uyg'unligini tushunish jarayoni nafaqat nazariy bilimni, balki amaliy ijodiy faoliyatni ham talab qiladi. Shu sababli darslarda o'quvchilarga ranglar bilan tajriba qilish imkoniyatini berish, ularni mustaqil qaror qabul qilishga yo'naltirish muhim hisoblanadi.

O'quvchilarda rang uyg'unligini rivojlantirish uchun pedagogik shart-sharoitlar ham katta ahamiyatga ega. Dars muhitini motivatsion qilish, san'at asarlarini tahlil qilish, rassomlarning rang ishlatish texnikasi bilan tanishtirish o'quvchining rang uyg'unligini tushunish qobiliyatini oshiradi. Shuningdek, o'quvchiga ranglar va shakllar bilan mustaqil eksperimentlar qilish imkonini berish ijodiy tafakkur va rang idrokini mustahkamlaydi. Refleksiya va tahlil jarayonlari, ya'ni o'z ishini va boshqalarning ishlarini baholash orqali o'quvchi rang uyg'unligi bo'yicha mustaqil xulosalar chiqarishga o'rganadi.

Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash darsni yanada interfaol va samarali qiladi. Raqamli ilovalar, interaktiv doskalar va virtual rang palitralaridan foydalanish o'quvchilarga rang uyg'unligini o'rganishda amaliy tajriba beradi va ijodiy jarayonni boyitadi. Shu bilan birga, innovatsion metodlar, masalan, loyiha asosida ishlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish yoki "teskari sinf" texnologiyasidan foydalanish o'quvchida mustaqil rang qarorlarini qabul qilish va rang uyg'unligini ijodiy tarzda qo'llash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Pedagogning metodik mahorati rang uyg'unligini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchi nafaqat texnik ko'nikmalarni o'rgatadi, balki o'quvchining rangni his qilish, uyg'unlashtirish va badiiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, dars davomida o'quvchiga mustaqil fikrlash va ijodiy erkinlik berish rang uyg'unligi bo'yicha amaliy ko'nikmalarni shakllantirishning samarali usuli hisoblanadi.

Shu tarzda, tasviriy san'at darslarida rang uyg'unligini tushunish va amalda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish o'quvchining estetik tafakkuri, badiiy ifodasi va ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi. Rang uyg'unligi bo'yicha mustahkam ko'nikmalar o'quvchida nafaqat san'atga bo'lgan qiziqishni oshiradi, balki hayotdagi rangli hodisalarni baholash va go'zallikni idrok etish qobiliyatini ham shakllantiradi. Shu

bilan birga, pedagogik yondashuvlar, innovatsion metodlar va texnologiyalardan samarali foydalanish rang uyg'unligini rivojlantirish jarayonini yanada samarali qiladi.

Tasviriy san'at darslari o'quvchilarning rang uyg'unligini tushunish va badiiy ifodalash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. O'quvchi dars davomida ranglarni idrok etishni, ularni uyg'unlashtirishni va ijodiy qarorlar qabul qilishni o'rganadi. Rang uyg'unligi o'quvchining estetik didini, badiiy tafakkurini va ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi.

Shovdirov S. A. (2017–2025) tadqiqotlarida ta'kidlanganidek, o'qituvchining metodik tayyorgarligi, innovatsion pedagogik yondashuvlar va o'quvchilarga ijodiy erkinlik berilishi rang uyg'unligini rivojlantirish jarayonini samarali qiladi. Shu bilan birga, motivatsion muhit yaratish, refleksiya va tahlil jarayonlarini ta'minlash, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dars samaradorligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шавдилов С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – №2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – №1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region // *E3S Web of Conferences*. – 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology // *AIP Conference Proceedings*. – 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
5. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // *Inter education & global study*. – 2024. – №1. – P. 8–14.
7. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // *International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.

8. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – №6. – С. 15–21.

